

تأثیر سرمایه فکری بر گرایش‌های کارآفرینانه و نوآورانه: با تأکید بر نقش میانجی قابلیت‌های پویا

شهرام خلیل نژاد^۱

حلیمه یوسفی طبس^۲

عماد گل محمدی^۳

نشاط محمدی^۴

چکیده

هدف پژوهش حاضر، مطالعه تأثیر سرمایه فکری بر قابلیت‌های پویا، گرایش‌های کارآفرینانه و نوآورانه در شرکت‌های دانش‌بنیان است. همچنین در این پژوهش سعی بر بررسی نقش میانجی قابلیت‌های پویا شده است. این پژوهش از لحاظ هدف انجام، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش، شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک‌های علم و فناوری استان خراسان رضوی (تعداد ۱۷۰ شرکت) هستند. روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی ساده و ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه استاندارد است که روایی آن از سوی خبرگان و پایایی آن از طریق روش پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ تأیید شده است. آزمون مدل مفهومی و فرضیه‌های پژوهش با استفاده مدل‌یابی معادلات ساختاری به وسیله نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس انجام گرفته است. یافته‌ها نشان داده که سرمایه فکری بر قابلیت‌های پویا، گرایش کارآفرینانه و گرایش نوآورانه تأثیر معناداری دارد. همچنین سرمایه فکری به‌صورت غیرمستقیم و از طریق قابلیت‌های پویا بر گرایش کارآفرینانه و گرایش نوآورانه تأثیرگذار است.

واژه‌های کلیدی: نوآوری، سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی، شرکت دانش‌بنیان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۶/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۸/۱۳

مقدمه

با توجه به اینکه تغییرات در محیط کسب‌وکار، از مشخصه‌های اصلی قرن حاضر است (سینگ، ۲۰۰۸)، امروزه شرکت‌ها و به‌خصوص شرکت‌های دانش‌بنیان به دلیل تغییرات کسب‌وکارشان

۱. استادیار دانشگاه علامه طباطبائی، گروه مدیریت بازرگانی

۲. کارشناس ارشد گروه مدیریت دولتی دانشگاه سیستان و بلوچستان (نویسنده مسنول)؛ Ha937923@gmail.com

۳. کارشناس ارشد مدیریت اجرایی دانشگاه آزاد سنندج، مدرس دانشگاه علمی کاربردی ایلام، مرکز ایلام (پارسیان)

۴. کارشناس ارشد گروه مدیریت اجرایی دانشگاه آزاد سنندج

کشورهای در حال توسعه بر عهده دارند. از طرفی باتوجه به اینکه کشور ما در حوزه اقتصادی با محدودیت‌هایی مواجه است، نقش شرکت‌های دانش‌بنیان در جهت توسعه اقتصادی و کارآفرینی بیش از پیش ضرورت دارد. براین اساس بررسی چگونگی بهره‌گیری شرکت‌های دانش‌بنیان از منابع و توانمندی‌های درونی (سرمایه فکری و قابلیت پویا) خود در جهت توسعه اقتصادی و انتخاب جهت‌گیری استراتژیک مناسب حائز اهمیت است. بنابراین با عنایت به مطالب فوق پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به پرسش‌های زیر است:

- آیا سرمایه فکری بر قابلیت‌های پویا و جهت‌گیری‌های استراتژیک در شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک‌های علم و فناوری استان خراسان رضوی تأثیرگذار است؟
- آیا قابلیت‌های پویا بر رابطه سرمایه فکری و جهت‌گیری‌های استراتژیک نقش میانجی دارد؟

۱. مبانی نظری

۱-۱. سرمایه فکری

موضوع سرمایه فکری مورد توجه بسیاری از محققین قرار گرفته و آن را به‌عنوان ابزاری برای تعیین ارزش سازمان، مورد استفاده قرار می‌دهند (پیوتنگ و همکاران، 2007).⁷ با وجود تحقیقات متعدد در این خصوص، تاکنون یک تعریف مورد توافق، از این واژه ارائه نشده است. یکی از کامل‌ترین تعاریف، سرمایه فکری را دانش، اطلاعات و تجربه با ماهیت نامشهود می‌داند. در واقع سرمایه فکری، دارایی انسان محور سازمان است که در ترکیب با سایر منابع تولیدی، منجر به خلق ارزش می‌شود (دیانتی دیلمی، 1391). در تعریف دیگر سرمایه فکری، مجموع دانش‌ها و توانایی‌های کلیه کارکنان است که منجر به ایجاد ثروت برای سازمان می‌شود (چن⁸ و همکاران، 2004). استورات⁹ سرمایه فکری را ثروت‌آفرینی از راه سرمایه‌گذاری در دانش، اطلاعات، دارایی فکری و تجربه تعریف می‌کند (کنگ، 2007).¹⁰ با مرور ادبیات، سه وجه کاملاً متمایز برای سرمایه فکری در نظر گرفته شده است: سرمایه انسانی،¹¹ اجتماعی¹² و سازمانی¹³ (صالحی و دانایی‌فرد، 1394). سرمایه انسانی، عناصری هم‌چون نگرش، شایستگی‌ها، تجربه‌ها، مهارت‌ها، نوآر بودن، استعداد و دانش

یک لحظه از زمان نیست؛ بلکه داشتن مزیت رقابتی مداوم در گذر زمان است (صادق، 1393). این شرکت‌ها به دلیل نوآور و کارآفرین بودن، نقش زیادی در رقابت‌پذیری اقتصادهای ملی و بین‌المللی دارند (قاضی‌نوری و همکاران، 1395). برون‌رفت از این چالش‌ها نیازمند توجه بیشتر به توسعه و تقویت مهارت‌های درونی است که این هدف با مبانی دانش‌سازمانی و سرمایه فکری¹ به دست می‌آید (چوپانی و همکاران، 1391). سرمایه فکری برای سازمان‌ها منبع باارزشی در رشد کارآفرینی و نوآوری به حساب می‌آید (مهدی‌وند و زالی، 1390). از سوی دیگر جوامع تحقیقاتی به اهمیت قابلیت‌های پویا² برای رویایی با محیط‌های متغیر تأکید می‌کنند (سینگ و راو، 2016³، تیس و همکاران، 1997⁴؛ اکبری و اسماعیل‌زاده، 1392). در طول مفهوم‌سازی اولیه پویایی سینگ و راو (2016) معتقدند که تیس و همکاران در سال 1997 دانش را در مرکز قابلیت‌های پویا قرار داده و آن را به‌عنوان یک عامل مهم و معنادار مشخص کرده‌اند. به‌دنبال این خط فکری، بسیاری از مقالات پژوهشی به ایجاد قابلیت‌های پویا در شرکت‌ها، تأکید کرده‌اند. با این حال، یافته‌های پیشین به دلیل عدم توجه به ابعاد دانش، کافی نیست. دانشمندان اخیراً، به‌دنبال نظریه پردازی‌های یک دیدگاه مبتنی بر منابع (RBV)⁵، زاویه پژوهشی خود را اصلاح کرده و دانش را از نظر سرمایه فکری مورد توجه قرار داده‌اند. آن‌ها بر این باورند که پیکربندی مناسب منابع به شکل سرمایه فکری، قابلیت سازمان را برای نوسازی پایگاه منابع آن ارتقاء داده و آن‌ها می‌توانند قابلیت‌های پویای خود را برای برنده شدن در رقابت با شرکت‌های رقیب توسعه دهند. ازسوی دیگر، در اقتصاد دانشی، کسب‌وکارها نیازمند به‌کارگیری رویکردی هستند که از دارایی‌های ملموس مانند سرمایه‌های فیزیکی و مالی به همراه دارایی‌های ناملموس سازمانی از قبیل دانش و شایستگی‌های منابع انسانی (سرمایه فکری)، بهره‌برداری بیشتری کنند (مهدی‌وند و زالی، 1390). در بین دارایی‌های ناملموس که شرکت‌ها مالک آن‌ها هستند جهت‌گیری استراتژیک⁶ سازمانی از مهم‌ترین منابع به شمار می‌آید. زیرا به‌طور عمیقی در فعالیت‌های روزانه و یکنواخت سازمان عجمین شده و تقلید از آن‌ها برای رقبا مشکل است (دهدشتی‌شاهرخ و بیابانی، 1393). امروزه شرکت‌های دانش‌بنیان با تولید و ارائه محصولات و خدمات مبتنی بر دانش، نقش مهمی در توسعه اقتصادی و کارآفرینی کشورها و به ویژه در

7. Pew Tong et al

8. Chen

9. Stewart

10. Kong

11. Human Capital

12. Social Capital

13. Organizational Capital

1. Intellectual Capital

2. Dynamic Capabilities

3. Singh & Rao

4. Teece et al

5. Resource-Based View

6. در این پژوهش هدف از جهت‌گیری استراتژیک، گرایش کارآفرینانه و گرایش نوآورانه است.

ضمنی ذهن افراد را در سازمان‌ها در برمی‌گیرد (کنگ، ۲۰۰۷). سرمایه اجتماعی به روابط، نگرش‌ها، ارزش‌ها، هنجارها و اعتماد اجتماعی مربوط می‌شود. سرمایه اجتماعی در پرتو ارتباطات متقابل انسان‌ها، موجب نزدیکی به یکدیگر شده و همکاری متقابل را تسهیل می‌کند. هم‌چنین شبکه‌های قوی، روابط مبتنی بر اعتماد و مشارکت را در گروه‌ها آشکار می‌کند (افخمی اردکانی، ۱۳۹۴). سرمایه سازمانی شامل همه ذخایر غیرانسانی دانش می‌شود که دربرگیرنده پایگاه‌های داده، نمودارهای سازمانی، دستورالعمل‌های اجرایی فرایندها، راهبردها، برنامه‌های اجرایی و به‌طور کلی هرآنچه که ارزش آن برای سازمان بالاتر از ارزش مادی آن باشد، است (صالحی و دانایی‌فرد، ۱۳۹۴).

۲-۱. قابلیت‌های پویا

قابلیت پویا «توانایی سازمان برای یکپارچه‌سازی و ساخت مجدد توانایی‌های داخلی و خارجی در جهت ارزیابی محیط‌های متغیر» تعریف شده است (سینگ و راو، ۲۰۱۶). این قابلیت‌ها، قابلیت‌های سطح بالای سازمانی هستند که دارای‌های ملموس، غیرملموس، دانش و فرآیندهای لازم برای تشخیص فرصت‌های جدید کسب و کار و هماهنگ نمودن پورتفولیوی^۱ منابع سازمان را در شرایط متغیر در بر می‌گیرند (الون^۲ و همکاران، ۲۰۰۹). قابلیت‌های پویا، زیرمجموعه منابعی است که به شرکت اجازه می‌دهد فرآیندها و محصولات جدیدی را ایجاد کند. این دیدگاه، الگوهایی را نشان می‌دهد که سازمان به واسطه آن‌ها منابع خود را دائماً تولید کرده و مورد ارزیابی قرار می‌دهد و می‌تواند اثربخشی خود را در رویارویی با نیازهای بازار افزوده و بهبود بخشد (تیس و همکاران، ۱۹۹۷؛ زالو و وینتر، ۲۰۰۲). در این پژوهش برای قابلیت‌های پویا، ابعاد قابلیت هماهنگی، قابلیت یادگیری و قابلیت جذب در نظر گرفته شده است. قابلیت هماهنگی، توانایی هماهنگی و به‌کارگیری نقش‌ها، منابع و فعالیت‌ها در قابلیت‌های عملیاتی جدید تعریف می‌شود. قابلیت یادگیری به عنوان توانایی نوسازی قابلیت‌های عملیاتی موجود با دانش جدید تعریف می‌گردد. قابلیت جذب، به توانایی یک شرکت جهت تشخیص ارزش دانش بیرونی جدید و نیز ترکیب و تجاری‌سازی آن اشاره دارد (نقی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۲).

۳-۱. گرایش کارآفرینانه^۴

گرایش کارآفرینانه، نه تنها یک قالب ذهنی بلکه یک دورنما در مورد کارآفرینی ارائه می‌دهد که در فرآیندهای جاری شرکت

۱. مجموعه‌ای از طرح‌ها، پروژه‌ها یا عملیات‌ها می‌باشند که به‌صورت گروهی جهت تحقق اهداف استراتژیک مدیریت استفاده می‌شوند.

2. Ellonen

3. Zollo and Winter

4. Entrepreneurial Orientation

۴-۱. گرایش نوآورانه^{۱۱}

گرایش نوآورانه رفتاری راهبردی است که به تمایل سازمان برای پذیرش ایده‌های جدید و گرایش به تغییر به سبب دریافت منابع، مهارت و فناوری‌های جدید اشاره دارد (زو^{۱۱} و همکاران، ۲۰۰۵؛ تدوسیو^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۲). جهت‌گیری نوآوری، عامل اصلی برای غلبه بر موانع و افزایش توانایی شرکت در زمانی که گرفتن یک ایده جدید در داخل با مقاومت شدیدی روبرو می‌شود است (زو و همکاران، ۲۰۰۵). آساها و انچا کیت^{۱۳} (۲۰۰۸) معتقدند که گرایش نوآورانه نوعی ایدئولوژی یادگیری است که راهنمای اقدام و عمل در کل سازمان است. آن‌ها معتقدند گرایش به نوآوری نیروی حاضری است که اقدام و عمل سازمان را که در نهایت منجر به نوآوری می‌شود را هدایت و رهبری می‌کند. هم‌چنین توانایی سازمان به‌منظور برآوردن نیازهای مشتریان و پاسخ سریع به تغییرات محیطی، به‌طور عمده‌ای مبتنی بر این گرایش است (رضوانی و طغرابی، ۱۳۹۰).

۲. پیشینه پژوهش

یکی از عواملی که می‌تواند نقش بسیار مهمی در افزایش

5. Miller and Friesen

6. Ritala

7. Covin and Slevin

8. Kandwalla

9. Mintzberg

10. Innovation Orientation

11. Zhou

12. Theodosiou

13. Asaha and Encha Tit

سرمایه انسانی و سرمایه رابطه‌ای، تأثیر معناداری بر نوآوری دارد و سرمایه ساختاری تأثیر معناداری بر نوآوری ندارد. مهدی‌وند و زالی (۱۳۹۰) در پژوهش خود تأثیر سرمایه فکری بر گرایش کارآفرینانه و عملکرد سازمانی در کسب‌وکارهای نانو را بررسی کردند. نتایج نشان داد که ابعاد سرمایه فکری (انسانی، ساختار و رابطه‌ای) بر گرایش کارآفرینانه تأثیر گذارند. صالحی و دانایی‌فرد (۱۳۹۴) در پژوهشی نقش تسهیم دانش را در رابطه اجزای سرمایه‌های فکری و رفتار نوآورانه در بیمارستان‌های شهر تهران بررسی کردند. نتایج نشان داد که سرمایه‌های فکری به‌طور مستقیم رفتار نوآورانه را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد اما به واسطه تسهیم دانش این رابطه تقویت می‌شود. ماسرینس‌کین و النانویست^۳ (۲۰۱۱) در پژوهشی اثر سرمایه فکری را بر گرایش کارآفرینانه بررسی کردند. نتایج نشان داد که سرمایه فکری بر گرایش کارآفرینانه اثر معناداری دارد. یدالهی فارسی و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی اثر سرمایه اجتماعی بر نوآوری سازمانی با نقش واسطه گرایش به کارآفرینی در تولیدکنندگان قطعات خودرو بررسی کردند. نتایج نشان داد که سرمایه اجتماعی بر نوآوری سازمانی و گرایش کارآفرینانه تأثیر مثبتی دارد. گرایش به کارآفرینی نیز بر نوآوری سازمانی مؤثر است، هم‌چنین نتایج نشان داد که گرایش کارآفرینانه بین سرمایه اجتماعی و نوآوری سازمانی به‌عنوان واسطه عمل می‌کند. سلطانی و حاجی‌پور (۱۳۹۳) در پژوهش خود تأثیر قابلیت‌های پویا بر قابلیت‌های نوآوری در بین شرکت‌های فعال در صنایع غذایی استان تهران را بررسی کردند. نتایج نشان داد که قابلیت‌های پویا بر قابلیت نوآوری تأثیرگذار است. نقی‌زاده و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی تأثیر قابلیت‌های پویا بر توانمندی نوآوری محصول در بنگاه‌های بخش دارویی ایران را بررسی کردند. نتایج نشان داد که قابلیت‌های پویا تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر نوآوری محصول دارد. رودریگو-آلارکان^۴ و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی اثر سرمایه اجتماعی بر گرایش کارآفرینانه با توجه به نقش میانجی قابلیت پویا را در شرکت‌های فعال در صنعت کشاورزی اسپانیا بررسی کردند. نتایج نشان داد که ابعاد سرمایه اجتماعی بر گرایش کارآفرینانه و قابلیت پویا تأثیرگذار است و هم‌چنین قابلیت پویا نیز اثر معناداری بر گرایش کارآفرینانه دارد.

۳. مدل مفهومی و فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری و پژوهش‌های گذشته و با در نظر گرفتن هدف تحقیق حاضر مبنی بر مدل‌سازی اثر سرمایه فکری بر قابلیت‌های پویا و جهت‌گیری‌های استراتژیک کارآفرینانه و

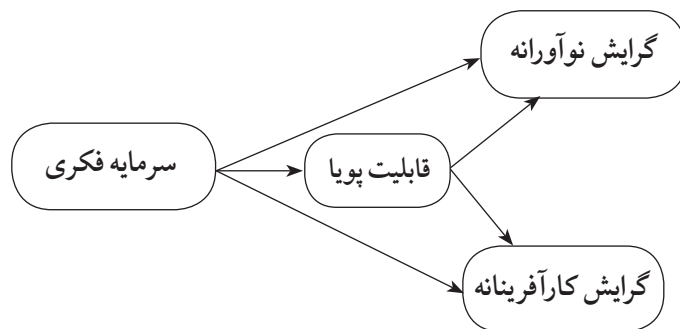
قابلیت‌های منابع انسانی و گرایش سازمان‌ها به سمت کارآفرینی داشته باشد، ارزیابی دقیق و استفاده مناسب از سرمایه‌های فکری است (مهدی‌وند و زالی، ۱۳۹۰). سرمایه فکری به‌عنوان مجموعه دانشی که سازمان‌ها برای کسب مزیت رقابتی استفاده می‌کنند، در عملکرد نوآورانه نقش مهمی ایفا می‌کند (صالحی و دانایی‌فرد، ۱۳۹۴). به عقیده پزارو و همکاران^۱ (۲۰۰۹) سرمایه انسانی یکی از عوامل مؤثر بر نوآوری شرکت است. سرمایه اجتماعی مفهوم زیربنایی در درک نوآوری، خلاقیت و پویایی سازمان به‌شمار می‌آید، زیرا از یک سو فرآیند نوآوری، خلاقیت و یادگیری را تحت تأثیر قرار می‌دهد و از سوی دیگر تحقق آن‌ها را آسان می‌کند (دهقانان و هرندی، ۱۳۹۳). روی هم رفته می‌توان گفت افزایش سرمایه فکری منجر به افزایش منابع دانش، آمادگی سازمان در شرایط نبود اطمینان برای تصمیم‌گیری مناسب، افزایش تولید محصولات جدید و توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه خواهد شد (مهدی‌وند و زالی، ۱۳۹۰). ادبیات در مورد فرضیه مبادلات اجتماعی تأکید دارد. چرا که اتحادهای قدرتمند، نقش حیاتی را در توسعه یکپارچه‌سازی و ترکیب قابلیت‌های شرکت ایفا می‌کنند. به این معنا که روابط شرکت، به فرآیندهای مرسوم کمک می‌کند و این روابط نقش اساسی و ضروری برای انتشار، فراهم کردن و یکپارچه‌سازی منابع که یک عامل استراتژیک برای قابلیت پویایی هستند ایفا می‌کنند (سینگ و راو، ۲۰۱۶). اسو و وانگ^۲ (۲۰۱۲) معتقدند که سرمایه انسانی اگر با شبکه‌های اجتماعی یکپارچه نگردد و نشانگر تأثیر سرمایه اجتماعی بر قابلیت پویا نباشد در توسعه‌های جدید منابع، تحقق نخواهد یافت. قابلیت‌های پویا سازمان را برای مواجهه با سناریوهای متغیر آماده می‌کنند و هم‌چنین درک تغییراتی را که به انجام رفتار نوآورانه کمک می‌کنند، گسترش می‌دهند (سلطانی و حاجی‌پور، ۱۳۹۴). پژوهش‌هایی در این زمینه انجام شده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود: سینگ و راو (۲۰۱۶) در پژوهشی اثر سرمایه‌های فکری (سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی و سرمایه سازمانی) را بر قابلیت‌های پویا در بین ۲۴۱ نفر از مدیران دولتی بانک‌های هند بررسی کردند. نتایج این پژوهش نشان داد که سرمایه انسانی و اجتماعی بر همه ابعاد قابلیت‌های پویا تأثیر دارند. سرمایه سازمانی بر ابعاد قابلیت یادگیری و یکپارچه‌سازی تأثیر معناداری دارد اما بر ابعاد پیکره‌بندی و اتحاد مدیریت تأثیرگذار نیست. در پژوهشی دیگر که طوطی‌فر طهران‌پور و ضیاء در سال ۱۳۹۳ انجام دادند، تأثیر سرمایه فکری بر نوآوری کسب‌وکارهای کوچک ورزشی استان تهران را بررسی کردند. نتایج نشان داد که سرمایه فکری بر نوآوری تأثیر دارد و از میان ابعاد سرمایه فکری، ابعاد

3. Mačerinskienė and Aleknavičiūtė

4. Rodrigo-Alarcon et al

1. Pizarro et al

2. Hsu and Wang

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل شرکت‌های مستقر در پارک علم و فناوری استان خراسان رضوی است. طبق آمار به‌دست آمده تعداد شرکت‌های مستقر در پارک‌های علم و فناوری استان خراسان رضوی ۱۷۰ شرکت است. از آن‌جا که در این نوع شرکت‌ها، مدیران نسبت به موضوع‌های راهبردی آگاهی بیشتری دارند، جامعه این پژوهش مدیران شرکت‌ها هستند. روش نمونه‌گیری در تحقیق حاضر تصادفی ساده است و تعداد نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۱۸ شرکت به‌دست آمد. پرسش‌نامه‌ها به صورت الکترونیکی برای شرکت‌ها ارسال شدند و در نهایت ۱۱۴ پرسش‌نامه قابل تحلیل، برگشت داده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌های معتبر برمبنای طیف پنج‌تایی لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) است. به این ترتیب که برای سنجش سرمایه فکری از پرسش‌نامه سینگ و راو با ابعاد سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی و سرمایه سازمانی با ۱۴ گویه، برای سنجش قابلیت‌های پویا از پرسش‌نامه نقی‌زاده و همکاران با ابعاد قابلیت هماهنگی، قابلیت یادگیری و قابلیت جذب با ۸ گویه، برای سنجش گرایش کارآفرینانه از پرسش‌نامه ریتالا و همکاران^۱ (۲۰۱۳) با ۹ گویه و برای سنجش گرایش نوآورانه از پرسش‌نامه تتودیوس و همکاران^۲ (۲۰۱۲) با ۴ گویه استفاده شده است. به‌منظور ارزیابی روایی پرسش‌نامه از نظر خبرگان و معیار روایی هم‌گرا (AVE)^۳ و برای ارزیابی پایایی پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ و شاخص پایایی ترکیبی (CR)^۴ استفاده شده است. برای تأیید روایی پرسش‌نامه باید مقدار معیار (AVE) بیشتر از ۰/۵ باشد. همچنین برای تأیید پایایی پرسش‌نامه مقدار ضریب آلفای کرونباخ و مقدار شاخص پایایی ترکیبی باید بیشتر از ۰/۷ باشد (جدول ۱).

نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی سازه‌ها بیشتر از مقدار ۷ درصد، و مقدار (AVE)

نوآورانه در شرکت‌های مستقر در پارک علم و فناوری استان خراسان رضوی، مدل مفهومی تحقیق حاضر در قالب شکل ۱ ترسیم شده است. رویکرد پژوهش‌گران در ارائه مدل با توجه به پژوهش‌های گذشته است. به این صورت که با توجه به پژوهش‌های مطرح شده در پیشینه تجربی، سرمایه فکری می‌تواند بر قابلیت‌های پویا و گرایش‌های کارآفرینانه و نوآورانه اثرگذار باشد و قابلیت‌های پویا نیز بر گرایش‌های کارآفرینانه و نوآورانه اثر معناداری داشته باشد. علاوه بر این، قابلیت‌های پویا می‌تواند به‌عنوان میانجی بین سرمایه فکری و گرایش‌های کارآفرینانه و نوآورانه باشد. بررسی تأثیرگذاری هم‌زمان سرمایه فکری و قابلیت‌های پویا بر گرایش‌های کارآفرینانه و نوآورانه، که در پژوهش‌های گذشته بیشتر به‌صورت جداگانه ارائه شده است، نوآوری مدل ارائه شده توسط پژوهشگران است.

با توجه به مطالب بالا، فرضیه‌های تحقیق را می‌توان به این صورت بیان کرد:

- فرضیه ۱. سرمایه فکری بر قابلیت‌های پویا تأثیر معناداری دارد.
- فرضیه ۲. سرمایه فکری بر گرایش کارآفرینانه تأثیر معناداری دارد.
- فرضیه ۳. سرمایه فکری بر گرایش نوآورانه تأثیر معناداری دارد.
- فرضیه ۴. قابلیت‌های پویا بر گرایش کارآفرینانه تأثیر معناداری دارد.
- فرضیه ۵. قابلیت‌های پویا بر گرایش نوآورانه تأثیر معناداری دارد.
- فرضیه ۶. سرمایه فکری از طریق قابلیت‌های پویا بر گرایش کارآفرینانه تأثیر معناداری دارد.
- فرضیه ۷. سرمایه فکری از طریق قابلیت‌های پویا بر گرایش نوآورانه تأثیر معناداری دارد.

۴. روش‌شناسی

تحقیق حاضر با توجه به هدف آن، تحقیقی کاربردی است و از نظر ماهیت جزء تحقیق‌های توصیفی از نوع هم‌بستگی به شمار می‌رود و از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری، اجرا

1. Ritala et al

2. Theodosiou et al

3. Average Variance Extracted

4. Composite Reliability

جدول ۱: مقدار روایی هم‌گرایی سازه‌های تحقیق و ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی

متغیر	ضریب آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	روایی هم‌گرا
سرمایه فکری	۰/۹۱۰	۰/۹۲۵	۰/۵۱۰
قابلیت‌های پویا	۰/۸۸۷	۰/۹۱۰	۰/۵۶۳
گرایش کارآفرینانه	۰/۸۸۲	۰/۹۰۸	۰/۵۸۹
گرایش نوآورانه	۰/۷۷۱	۰/۸۹۷	۰/۸۱۳

سازه‌ها بیشتر از مقدار ۵ درصد است، بنابراین می‌توان بیان داشت پایایی و روایی سازه‌های تحقیق مطلوب است. بارهای عاملی مربوط به سؤالات پرسش‌نامه پس از حذف سؤالاتی که بارعاملی آن‌ها کمتر از مقدار ۰/۵ بود در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲: بارهای عاملی مربوط به سازه‌های تحقیق

سرمایه فکری		قابلیت‌های پویا		گرایش کارآفرینانه		گرایش نوآورانه	
بارعاملی	گویه	بارعاملی	گویه	بارعاملی	گویه	بارعاملی	گویه
۰/۶۷۴	۱	۰/۶۴۳	۱	۰/۷۴۸	۱	۰/۸۱۹	۳
۰/۶۶۲	۲	۰/۷۶۶	۲	۰/۷۸۹	۲	۰/۹۱۲	۴
۰/۷۵۳	۳	۰/۷۴۵	۳	۰/۸۴۹	۳		
۰/۷۹۲	۴	۰/۸۱۷	۴	۰/۸۰۸	۴		
۰/۷۵۷	۵	۰/۸۶۳	۵	۰/۶۳۰	۶		
۰/۸۳۳	۶	۰/۵۹۳	۶	۰/۶۹۹	۷		
۰/۸۴۱	۷	۰/۷۶۳	۷	۰/۸۲۵	۸		
۰/۵۷۸	۸	۰/۷۷۶	۸				
۰/۷۳۵	۹						
۰/۵۵۳	۱۱						
۰/۶۸۵	۱۳						
۰/۶۴۳	۱۴						

سؤالات ۱۰ و ۱۲ مربوط به سرمایه فکری، سؤالات ۵ و ۹ مربوط به گرایش کارآفرینی و سؤالات ۱ و ۲ مربوط به گرایش نوآورانه حذف شدند.

۵. یافته‌ها

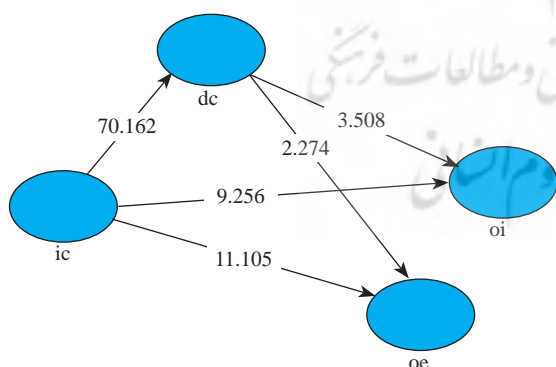
اسفیدانی، (۱۳۹۳). ضریب تعیین (R^2) یکی از معیارهای برازش است که معیار ارزیابی متغیرهای مکنون درون‌زا (وابسته) است. چین^۱ (۱۹۹۸)، ارزش‌های R^2 را در مدل مسیر PLS، معادل ۰/۶۷، ۰/۳۳ و ۰/۱۹ به ترتیب قابل توجه، قابل قبول و ضعیف

برازش مدل: مدل ساختاری مدلی است که در روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته مورد توجه قرار می‌گیرد. از آنجا که مدل ساختاری، مدل برآمده از رابطه بین مدل‌های اندازه‌گیری موجود در مدل است، بعد از ارزیابی پایایی و روایی مدل‌های اندازه‌گیری، نوبت به ارزیابی مدل ساختاری می‌رسد (محسنین و

جدول ۳: آزمون فرضیه‌ها

فرضیه‌ها	ضریب مسیر (بتا)	مقدار T	نتایج آزمون
۱. سرمایه فکری ← قابلیت‌های پویا	۰/۹۱۶	۷۰/۱۶۲	تأیید فرضیه
۲. سرمایه فکری ← گرایش کارآفرینانه	۰/۷۸۷	۱۱/۱۰۵	تأیید فرضیه
۳. سرمایه فکری ← گرایش نوآورانه	۰/۶۲۹	۹/۲۵۶	تأیید فرضیه
۴. قابلیت‌های پویا ← گرایش کارآفرینانه	۰/۱۷۶	۲/۲۷۴	تأیید فرضیه
۵. قابلیت‌های پویا ← گرایش نوآورانه	۰/۲۶۷	۳/۵۰۸	تأیید فرضیه
فرضیه	از طریق	مقدار اثر	نتایج آزمون
۶. سرمایه فکری ← گرایش کارآفرینانه	قابلیت‌های پویا	۰/۱۶۱	تأیید فرضیه
۷. سرمایه فکری ← گرایش نوآورانه	قابلیت‌های پویا	۰/۲۴۴	تأیید فرضیه

دارد (تأیید فرضیه‌های ۶ و ۷). مقدار اثرگذاری برای فرضیه ۶ از حاصل ضرب مسیر سرمایه فکری بر قابلیت‌های پویا و مسیر قابلیت‌های پویا بر گرایش کارآفرینانه به دست می‌آید که این مقدار برابر با ۰/۱۶۱ و کمتر از مسیر مستقیم (۰/۷۸۷) است. در این مورد می‌توان بیان نمود که قابلیت‌های پویا بر رابطه سرمایه فکری و گرایش کارآفرینانه اثر میانجی جزئی دارد (تأیید فرضیه ۶). همچنین مقدار اثرگذاری برای فرضیه ۷ از حاصل ضرب مسیر سرمایه فکری بر قابلیت‌های پویا و مسیر قابلیت‌های پویا بر گرایش نوآورانه به دست می‌آید که این مقدار برابر با ۰/۲۴۴ و کمتر از مسیر مستقیم (۰/۶۲۹) است. در نتیجه می‌توان بیان نمود که قابلیت‌های پویا بر رابطه سرمایه فکری و گرایش نوآورانه اثر میانجی جزئی دارد (تأیید فرضیه ۷). در ادامه مدل پژوهش در حالت معناداری آمده است (شکل ۲).

شکل ۲: مدل تحقیق در حالت معناداری

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف اصلی پژوهش، ارائه و برازش مدلی از روابط بین سازه‌های سرمایه فکری، قابلیت‌های پویا، گرایش‌های کارآفرینانه و نوآورانه در شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک علم و فناوری استان خراسان رضوی است. با توجه به مطالب مطرح شده در

توصیف می‌کند. مقدار R^2 برای قابلیت‌های پویا ۰/۸۴۰، گرایش کارآفرینانه ۰/۹۰۴ و گرایش نوآورانه ۰/۷۷۶ به دست آمده است. از دیگر معیارهای برازش، معیار برازش مدل کلی (GOF) است. این معیار توسط تننهاوس و همکاران^۲ (۲۰۰۵) پیشنهاد شد و به عنوان معیاری برای سنجش عملکرد کلی مدل به کار می‌رود (محسنین و اسفیدانی، ۱۳۹۳). فرمول محاسبه GOF به صورت زیر است:

$$GOF = \sqrt{\text{communality} \times R^2}$$

در مطالعه‌های دیگر سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان ضعیف، متوسط و قوی برای این معیار معرفی شد (وتزلس^۳ و همکاران، ۲۰۰۹). میزان به دست آمده برای معیار GOF در تحقیق حاضر ۰/۷۲۰ است که نمایانگر مناسب بودن برازش مدل است. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش باید ضرایب مسیر و معناداری این ضرایب را در مدل ساختاری بررسی کنیم. معیار تأیید فرضیه‌ها، مقدار معناداری ضرایب مسیرها است که باید بیشتر از مقدار ۱/۹۶ باشد. جدول ۳، نتایج بررسی فرضیه‌های پژوهش را نشان می‌دهد.

بر اساس نتایج مندرج در جدول ۳، مقدار معناداری (T) فرضیه‌های ۱ تا ۵ بیشتر از مقدار ۱/۹۶ است و بیان‌گر صحت و معناداری رابطه بین سازه‌هاست، در نتیجه می‌توان بیان کرد که فرضیه‌های ۱ تا ۵ این پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌شوند. از سوی دیگر نتایج تحلیل مسیر نشان می‌دهد که سرمایه فکری علاوه بر اثر مستقیم، به صورت غیرمستقیم و از طریق قابلیت‌های پویا بر گرایش‌های کارآفرینانه و نوآورانه تأثیر

1. Goodness Of Fit
2. Tenenhaus Et Al
3. Wetzels

راستای توسعه کسب‌وکار و خدمات جدید به خوبی عمل می‌کند. این نتایج با یافته پژوهش‌های نقی‌زاده و همکاران در سال ۱۳۹۲، سلطانی و حاجی‌پور در سال ۱۳۹۳ و رودریگو و آلارکاندر در سال ۲۰۱۷ هم‌سو است. همچنین نتایج پژوهش در خصوص نقش میانجی قابلیت‌های پویا نشان داد که قابلیت‌های پویا به‌عنوان میانجی بر رابطه سرمایه فکری و گرایش‌های کارآفرینانه و نوآورانه مؤثر است؛ این نتیجه با یافته پژوهش رودریگو و آلارکاندر در سال ۲۰۱۷ هم‌سو است. با توجه به یافته‌های این پژوهش پیشنهادهایی به شرکت‌های دانش‌بنیان به شرح زیر ارائه می‌شود:

- ایجاد سازوکاری برای تشویق و توسعه خلاقیت و رفتارهای نوآورانه افراد حاضر در شرکت در راستای بازسازی و تأمین نیازهای مشتریان و بازار؛

- توجه به استعداد و شایستگی افراد، پرورش و تقویت آن‌ها از طریق برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی هدفمند در راستای جهت‌دهی اثربخش به دانش و توانایی افراد برای ارائه ایده‌های بدیع و نوآورانه؛

- ایجاد فرهنگ حامی توسعه همکاری‌های گروهی و یادگیری و شبکه ارتباطی اثربخش در راستای دستیابی به مزیت رقابتی و تحقق اهداف شرکت؛

- توجه و تشویق افراد به درک صحیح از محیط کسب‌وکار و یادگیری مستمر جهت به‌کارگیری مناسب قابلیت‌ها و توانایی‌های شرکت در راستای بهبود عملکرد و دستیابی به مزیت رقابتی؛

- بها دادن به کارکنان و سرمایه انسانی خود از طریق فراهم کردن محیط کار هماهنگ؛

- تخصیص درست منابع بین کارکنان و هماهنگی در توسعه خدمات، جهت دریافت ایده‌های نوآورانه و خلاقانه از طرف کارکنان و گرایش به کارآفرینی در کسب‌وکار؛

- انجام فعالیت‌های تیمی در شرکت و مشارکت در تمامی زمینه‌ها مخصوصاً دانش جهت فراهم کردن زمینه برای قابلیت یادگیری مشارکتی و بالا بردن قابلیت کارکنان و همچنین خلق و جذب دانش جدید؛

- تعبیه و ذخیره‌سازی دانش در ساختار و فرآیندها.

منابع

- افخمی‌اردکانی، مهدی. (۱۳۹۴). توسعه سرمایه اجتماعی در پرتو سبک زندگی اسلامی. مدیریت سرمایه اجتماعی، ۲، (۴)، ۵۶۵-۵۸۴.
- اکبری، محسن، اسماعیل‌زاده، محمد. (۱۳۹۲). نقش قابلیت‌های پویا در خلق مزیت رقابتی. چشم‌انداز مدیریت بازرگانی، (۱۵)، ۱۲۷-۱۴۴.
- بورقانی‌فراهانی، سهیلا، آبدارزاده، پدram، فتوت، بنفشه. (۱۳۹۵).

ادبیات پژوهش، امروزه در اقتصادهای دانش‌محور و در حال توسعه، ضرورت توجه به سرمایه‌های فکری (سرمایه انسانی، اجتماعی و سازمانی) شرکت‌های دانش‌بنیان برای بهره‌گیری از قابلیت‌هایشان در جهت رفتارهای کارآفرینانه و نوآورانه، احساس می‌شود. براساس یافته‌های پژوهش حاضر، وجود سرمایه فکری در شرکت‌های دانش‌بنیان منجر به بهره‌گیری مناسب از قابلیت‌های درونی شرکت‌ها شده و رفتارهای کارآفرینانه و نوآورانه را افزایش می‌دهد. نتایج پژوهش نشان داد که سرمایه فکری بر قابلیت‌های پویا تأثیر معناداری دارد؛ نتایج حاصل از فرضیه ۱ با پژوهش‌های سینگ و راو (۲۰۱۶) و رودریگو آلارکان و همکاران^۱ (۲۰۱۷) هم‌سو است. این نشان می‌دهد که شرکت‌های دانش‌بنیان از دانش و تجربیات افراد در کنار هنجارها و شبکه ارتباطی مناسب در جهت بکارگیری اثربخش منابع درونی خود به خوبی عمل می‌کنند.

نتایج نشان داد که سرمایه فکری بر گرایش کارآفرینانه تأثیر معناداری دارد؛ این نتیجه با یافته پژوهش‌های مهدی‌وند و زالی در سال ۱۳۹۰، ماسرینس‌کین و النانویست^۲ (۲۰۱۱)، یدالهی فارسی و همکاران در سال ۲۰۱۳ و رودریگو آلارکان و همکاران هم‌سو است. این نتیجه نشان‌دهنده آن است که شرکت‌های دانش‌بنیان ادراک مناسبی از دارایی‌های نامشهود خود و به‌کارگیری آن‌ها با توجه به شرایط و اقتضانات محیط پیرامون و نیاز بازار در جهت ارائه محصولات و خدمات نوآورانه دارند. پیشنهاد می‌شود که مدیران شرکت‌های دانش‌بنیان از مزایای سرمایه فکری به کمک آگاه‌سازی و برگزاری دوره‌های آموزشی به بهبود و توسعه روش‌های خلاقانه و بدیع در جهت رفتار کارآفرینانه شرکت بهره‌گیرند. نتایج نشان داد که سرمایه فکری بر گرایش نوآورانه تأثیر معناداری دارد؛ این نتیجه با یافته پژوهش‌های بورقانی‌فراهانی و همکاران در سال ۱۳۹۵، طوطی‌فرطهران‌پور و ضیاء در سال ۱۳۹۳، یدالهی فارسی و همکاران در سال ۲۰۱۳، چوبانی و همکاران در سال ۱۳۹۱، قربانی و همکاران در سال ۲۰۱۲ (به نقل از بورقانی‌فراهانی و همکاران ۱۳۹۵) هم‌سو است و با یافته پژوهش صالحی و دانایی‌فرد در سال ۱۳۹۴ هم‌سو نیست. امروزه نوآوری، مزیت رقابتی و اساسی برای شرکت‌ها به شمار می‌آید، براین اساس توجه به ایده‌های نو در سازمان، پرورش و تشویق خلاقیت افراد و هم‌سو نمودن دانش و تجربیات افراد در جهت رفتار نوآورانه دارای اهمیت است.

نتایج نشان داد که قابلیت‌های پویا بر گرایش کارآفرینانه و گرایش نوآورانه تأثیر معناداری دارد؛ این موضوع نشان‌دهنده آن است که جامعه هدف پژوهش در بهره‌گیری از قابلیت‌های خود در

1. Rodrigo-Alarcon et al

2. Mačerinskiene et al

- موسسه کتاب مهربان نشر..
- مهدی‌وند، میرمحسن و زالی، محمدرضا. (۱۳۹۰). تأثیر سرمایه فکری بر گرایش کارآفرینانه و عملکرد سازمانی در کسب‌وکارهای نانو، توسعه کارآفرینی، ۴، (۱۴)، ۴۷-۶۶.
- نقی‌زاده، محمد، سیدنقوی، میرعلی، احسانی، راضیه. (۱۳۹۲). تأثیر قابلیت‌های پویا بر توانمندی نوآوری محصول در بنگاه‌های بخش دارویی ایران، مدیریت نوآوری، ۲، (۳)، ۲۷-۵۱.
- Chin, W., W. (1998), Overview of the PLS Method. Available at: <http://discnt.cba.uh.edu/chin/PLSINTRO.HTM>. 1-3.
- Chen, J., Zhu, Z. & Xie, H. Y. (2004), Measuring Intellectual Capital: A new Model and Empirical Study, *Journal of Intellectual Capital*, 5(1), 195-212.
- Ellonen, H., Wikstr_m, P., Jantunen, A. (2009), Linking Dynamic Capability portfolios and innovation outcomes, *technovation*, 29(11), 753-762.
- Hsu, L.C., Wang, C.H. (2012), "Clarifying the effect of intellectual capital on performance: the mediating role of dynamic capability", *British Journal of Management*, (23). 2. 179-205.
- Kong, E. (2007), The strategic importance of intellectual capital in the non-profit sector, *Journal of Intellectual Capital*, (8).. 4, 721-731.
- Mačerinskienė, I., Aleknavičiūtė, G. (2011), The evaluation of intellectual capital influence on entrepreneurship, *Journal of Economics and Management*, 16, 558-566.
- Pizarro, I., Real, J., Dolores, M., (2009), "The role of entrepreneurial culture and human capital in innovation", *Department of Business Administration, Universidad Pablo de Olavide*.
- Pew Tong, H, Plowman, D and Hancock, Phil, (2007), "Intellectual Capital and Financial Returns of Companies", *Journal of Intellectual Capital*, No. (1), 76-95.
- Ritala, P., Henttonen, K., Salojaärvi, H., Sainio, L. M., Saarenketo, S. (2013), Gone fishing for knowledge? The effect of strategic orientations on the scope of open knowledge search, *Baltic Journal of Management*, (8). 3, 328-348.
- Rodrigo-Alarcon, J., García-Villaverde, P. M., Ruiz-Ortega, M. J., and Parra-Requena, G. (2017), From social capital to entrepreneurial orientation: The اثر سرمایه‌های فکری بر نوآوری سازمانی با میانجی‌گیری مدیریت دانش و یادگیری سازمانی در رسانه‌های نوشتاری، پژوهش‌های مدیریت منابع سازمانی، ۶، (۱)، ۲۳-۴۸.
- چوپانی، حیدر، زارع‌خلیلی، مجتبی، قاسمی، عقیل، غلام‌زاده، حجت. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین سرمایه فکری و نوآوری سازمانی (مطالعه موردی: شرکت سهامی بیمه توسعه)، ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۲، (۱)، ۲۷-۵۸.
- دهدشتی‌شاهرخ، زهره، بیابانی، حسن. (۱۳۹۳). مدل جهت‌گیری استراتژیک شرکت با استفاده از تکنیک دلفی، پژوهش‌های مدیریت راهبردی، ۲۰، (۵۴)، ۹-۳۵.
- دهقانان، حامد، هرندی، عطاءالله. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر عملکرد نوآورانه: با تأکید بر نقش میانجی انتقال دانش (مطالعه موردی شرکت‌های دانش بنیان ایرانی فعال در حوزه فناوری اطلاعات)، مدیریت نوآوری، ۳، (۱)، ۱-۲۲.
- دیانتی‌دلمی، زهرا. (۱۳۹۱). تأثیر سرمایه فکری بر حسابداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، حسابداری مدیریت، ۵، (۱۴)، ۸۵-۹۹.
- رحیم‌نیا، فریبرز، سجاد، عاطفه. (۱۳۹۴). تأثیر جهت‌گیری‌های راهبردی بر عملکرد شرکت‌های مستقر در پارک علم و فناوری خراسان به‌واسطه نوآوری سازمانی، مدیریت نوآوری، ۴، (۲)، ۸۷-۱۱۴.
- رضوانی، مهران، طغریایی، محمدتقی. (۱۳۹۰). نقش آفرینی سرمایه اجتماعی سازمانی در گرایش به نوآوری سازمانی در شرکت‌های دانش‌بنیان (مورد مطالعه: شرکت‌های مستقر در پارک علم و فناوری دانشگاه تهران)، پژوهشنامه مدیریت تحول، ۳، (۶)، ۲۸-۵۳.
- سلطانیان، فرزاد، حاجی‌پور، بهمن. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر قابلیت‌های پویا بر قابلیت‌های نوآوری با استفاده از تکنیک مدل‌یابی معادلات ساختاری در صنایع غذایی، مهندسی تصمیم، (۱)، ۱۶۵-۱۲۹.
- صالحی، علی، دانایی‌فرد، حسن. (۱۳۹۴). بررسی نقش تسهیم دانش در رابطه میان اجزای سرمایه‌های فکری و رفتار نوآورانه، پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، ۵، (۱)، ۱-۲۰.
- طوطی‌فرطهران‌پور، محمد مهدی، ضیاء، بابک. (۱۳۹۳). تأثیر سرمایه فکری بر نوآوری کسب‌وکارهای کوچک ورزشی استان تهران، توسعه کارآفرینی، ۷، (۲)، ۲۳۱-۲۴۵.
- عباس‌زاده، حسن، درویش، حسن، الوانی، سیدمهدی و صالحی‌صدقیانی، جمشید. (۱۳۹۰). الگوی استراتژی گرایش به کارآفرینی در نظام بانکی ایران. مطالعات مدیریت راهبردی، (۷)، ۹۹-۱۱۶.
- قاضی‌نوری، سید سروش، بامداد صوفی، جهانیار، رذائی، نیلوفر. (۱۳۹۵). بررسی رفتار و عملکرد شرکت‌های دانش‌بنیان ایرانی با رویکرد تکسونومی، مدیریت توسعه و فناوری، ۴، (۲)، ۹-۳۲.
- کله، اسکات، پرایس، کولین. فراتر از عملکرد، سازمان‌های برتر چگونه بالاترین مزیت رقابتی را خلق می‌کنند؟ ترجمه رضا صادق (۱۳۹۳). تهران: آریانا قلم.
- محسنین، شهریار، اسفیدانی، رحیم (۱۳۹۳). معادلات ساختاری مبتنی بر رویکرد حداقل مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار SMART-PLS، تهران:

- mediating role of dynamic capabilities, *European Management Journal*, <http://dx.doi.org/10.1016/j.emj.2017.02.006>
- Singh, k., (2008), Relationship between learning organization and transformational leadership: banking organizations in India, *International Journal of Business and Management Science*, 1(1),pp. 97-111.
- Singh, B., Rao, M.K., (2016), Effect of intellectual capital on dynamic capabilities, *Journal of Organizational Change Management*, Vol. 29.)2(. 129 – 149.
- Teece, D. J., Pisano, G., and Shuen, A., (1997), Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 18 (7).509-533.
- Theodosiou, M., Kehagias, J., & Katsikea, E, (2012), Strategic orientations, marketing capabilities and firm performance: An empirical investigation in the context of frontline managers in service organizations, *Industrial Marketing Management*, doi: 10.1016/j.indmarman.2012.01.001
- Wetzels, M., Odekerken-schroder, G., & Van Oppen, C, (2009), Using PLS path modeling for assessing hierarchical construct models: Guidelines and empirical illustration, *MIS quarterly*, 33(1), 177.
- Yadollahi Farsi, J., Rezazadeh, A., & Dehghan Najmabadi, A, (2013), Social Capital And Organizational Innovation: The Mediating Effect of Entrepreneurial Orientation, *Journal of Community Positive Practices*, XIII(2). 22-40.
- Zhou, K. Z. Gao, G. Y., Yang, Z., & Zhou, N, (2005), Developing strategic orientation in China: antecedents and consequences of market and innovation orientations, *Journal of Business Research*, 58,1049-1058.
- Zollo, M., & Winter, S. G, 2002, "Deliberate learning and the evolution of dynamic capabilities", *Organization science*, 13 (3), 339-351.

The Effect of Intellectual Capital on Entrepreneurial Orientation and Innovation Orientation: The Mediating Role of Dynamic Capabilities

Shahram Khalilnejad¹
Halimeh Yusefi Tabas²
Emad Golmohammadi³
Neshat Mohammadi⁴

Abstract

The purpose of this study was to study the effect of Intellectual Capital on dynamic capabilities, entrepreneurial orientation and Innovation orientation in knowledge-based companies. In addition, the mediating role of dynamic capabilities was also examined. This research is an applied research in terms of its purpose and uses descriptive-correlative methodology. The statistical population of the study, knowledge societies based in science and technology parks of Khorasan Razavi Provinces (170 companies). The method of sampling in this research is simple random sampling. The data gathering tool was a standard questionnaire whose validity was confirmed by the experts and its reliability was confirmed by the Composite Reliability and Cronbach's alpha. The conceptual model and research hypotheses were tested using Structural Equation Modeling (SEM) in Smart PLS software. Findings show that intellectual capital has a effect on dynamic capabilities, entrepreneurial orientation and innovative orientation. In addition, intellectual capital indirectly influences the entrepreneurial orientation and innovative orientation through dynamic capabilities.

Keywords: Innovation, Human Capital, Social Capital, Knowledge-Based Firms

---

1. Assistant Professor, Department of Business Administration, Allameh Tabataba'i University

2. Msc, Department of Public Administration, University of Sistan and Baluchestan. Ha937923@gmail.com

3. Msc, Executive Directorate, Sanandaj Azad University, Lecturer University of Applied Sciences Ilam

4. Msc, Executive Directorate, Sanandaj Azad University, Sanandaj, Iran